

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2022. gada 7. novembrī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Gunārs Kusiņš un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 180/2022),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt likuma “Par maternitātes un slimības apdrošināšanu” 16. panta otro daļu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 109. pantam.

2. Apstrīdētā norma paredz: “Ja darba nespēja iestājusies laikā, kad persona bijusi atvaļinājumā bez darba samaksas saglabāšanas, slimības pabalstu piešķir ar darba nespējas 10. dienu, taču ne ātrāk par dienu, kad personai bija jāierodas darbā pēc šā atvaļinājuma beigām.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punkts noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē ietverto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs vērsās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā, lūdzot piešķirt viņam slimības pabalstu. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, citstarp pamatojoties uz apstrīdēto normu, atzinusi, ka Pieteikuma iesniedzējam nav tiesības uz slimības pabalstu, jo darbnespējas laikā viņš bija atstādināts no darba bez darba samaksas saglabāšanas līdz sadarbīgspējīga Covid-19 vakcinācijas sertifikāta uzrādīšanai. Lēmumā norādīts, ka tādēļ Pieteikuma iesniedzējs nav zaudējis algotā darbā gūstamos ienākumus tieši darbnespējas dēļ.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka tādējādi ar apstrīdēto normu ir aizskartas viņam Satversmes 109. pantā ietvertās pamattiesības uz sociālo nodrošinājumu darbnespējas gadījumā.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai tikai tad, ja tā ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav. Savukārt atbilstoši minētā likuma 19.² panta trešajai daļai gadījumā, ja konstitucionālās sūdzības (pieteikuma) izskatīšana ir vispārsvarīga vai ja tiesību aizsardzība ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem nevar novērst būtisku kaitējumu sūdzības iesniedzējam, Satversmes tiesa var lemt par sūdzības (pieteikuma) izskatīšanu, pirms ir izmantoti visi vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi.

6.1. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka viņam pieejamie vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi nav efektīvi, jo apstrīdētā norma ir imperatīva, formulēta nepārprotami, viņš atrodas šīs normas tvērumam tipiskā situācijā un nepastāv nekādas šaubas par tās piemērošanu konkrētajā gadījumā.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka konstitucionālā sūdzība galvenokārt ir subsidiārs (papildu) personas pamattiesību aizsardzības mehānisms gadījumos, kad ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem nav iespējams novērst pamattiesību aizskārumu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2006-38-03 8.1. punktu*). Satversmes tiesas likumā ietvertā subsidiaritātes principa mērķis ir panākt, lai tiesa, izskatot lietu pēc būtības, visupirms izmantotu tās rīcībā esošās tiesību piemērošanas un interpretācijas metodes Satversmei atbilstoša rezultāta sasniegšanai (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-71-01 14. punktu*). Demokrātiskā tiesiskā valstī tieši vispārējās jurisdikcijas un administratīvās tiesas ir atzīstamas par efektīvāko mehānismu, kas, izvērtējot katru gadījumu individuāli, var konstatēt, vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp konkrētās personas tiesībām un sabiedrības interesēm (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 7. oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2018-19-03 15.2. punktu*). Turklāt administratīvās tiesas vērtē visus lietā nozīmīgos tiesību un faktu jautājumus un pārbauda pārsūdzētos administratīvos aktus gan no procesuālā, gan saturiskā viedokļa. Administratīvajā procesā tiek

īstenota visaptveroša tiesas kontrole pār izpildvaras lēmumiem (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2017-08-01 14.2. punktu*).

Saskaņā ar likuma “Par maternitātes un slimības apdrošināšanu” 38. pantu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras nodaļas amatpersonas lēmumu par atteikumu piešķirt sociālās apdrošināšanas pabalstu var apstrīdēt Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktoram, savukārt Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktora lēmumu – pārsūdzēt tiesā.

Tas nozīmē, ka konkrētajā gadījumā arī Pieteikuma iesniedzējs lēmumu par atteikšanos piešķirt slimības pabalstu varēja apstrīdēt un pārsūdzēt.

No pieteikuma, tam pievienotajiem dokumentiem un Tiesu informatīvajā sistēmā pieejamās informācijas izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs administratīvajā tiesā pārsūdzējis Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras lēmumu, ar kuru viņam atteikts piešķirt slimības pabalstu. Administratīvā rajona tiesa Pieteikuma iesniedzēja pieteikumu noraidīja, par ko viņš iesniedzis sūdzību apelācijas instances tiesā, taču tā vēl nav izskatīta.

Tādējādi kolēģija secina, ka Pieteikuma iesniedzējs ir uzsācis savu tiesību aizsardzību ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, bet nav tos izsmēlis līdz galam.

6.2. Pieteikuma iesniedzējs arī norāda, ka Satversmes tiesai ir tiesības lemt par konstitucionālo sūdzību izskatīšanu, atkāpjoties no subsidiaritātes principa ievērošanas.

Pieteikuma izskatīšanas atzīšana par vispārsvarīgu ir izņēmums no Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktās kārtības. Lai konstitucionālās sūdzības izskatīšanu atzītu par vispārsvarīgu, nepieciešams konstatēt ne vien to, ka tajā aprakstītais tiesiskais stāvoklis bez konkrētā pieteikuma iesniedzēja skar arī citas personas, bet arī, lai konkrētā tiesiskā situācija pati par sevi būtu atzīstama par sevišķi būtisku un prasītu nekavējošu tās atrisināšanu. Savukārt būtisks kaitējums Satversmes tiesas likuma izpratnē ir tāds kaitējums, kas personas tiesībām un interesēm vienlaikus rada nelabvēlīgas un neatgriezeniskas sekas.

No pieteikuma nav gūstams apstiprinājums tam, ka Pieteikuma iesniedzēja situācija būtu atzīstama par sevišķi būtisku un prasītu nekavējošu tās atrisināšanu Satversmes tiesā, pirms ir izsmelti visi vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi. Tāpat no pieteikuma nav secināms, ka Pieteikuma iesniedzēja tiesībām un interesēm tiktu radītas nelabvēlīgas un vienlaikus neatgriezeniskas sekas, tas ir, sekas, kuras nevarētu novērst ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Tādēļ konkrētajā gadījumā nav pamata Satversmes tiesas likuma 19.² panta trešās daļas piemērošanai.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 180/2022).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina